

Deltaprogramma | Rivieren

Opgaven en werkproces, stand van zaken 2011 - DP2012

Datum: 20 augustus 2011

Inhoud

Inleiding — 5

1 Doel & analyses opgave — 7

- 1.1 Analyse huidige opgave — 7
 - 1.1.1 Huidig beleid — 7
 - 1.1.2 Huidige opgave — 7
- 1.2 Analyse toekomstige opgave — 7
 - 1.2.1 A Huidige opgave — 8
 - 1.2.2 B Deltabeslissingen, lange termijn veiligheid — 8
 - 1.2.3 Opgave vanuit diverse beleidskeuzes — 9
 - 1.2.4 Opgave vanuit laagwater — 10

2 Werkproces 2011/2012 — 11

- 2.1 2011: definiëren integrale gebiedsopgave — 11
- 2.2 2011: eerste definitie zoekrichtingen en beleidsalternatieven — 11
- 2.3 2011: regionale detaillering deltasenario's — 11
- 2.4 2011: plan van aanpak gebiedsprocessen — 12

3 Verbinden korte- en lange termijn — 13

- 3.1 WaalWeelde: De concrete invulling van een ideaal — 13
- 3.2 Gebiedsontwikkeling Maasplassen - Maas — 14
- 3.3 Ooijen Wanssum - Maas — 14
- 3.4 Waterfront Ravenstein - Maas — 15
- 3.5 IJsselsprong Zutphen - IJssel — 16

4 Verbinden met andere deelprogramma's en deltabeslissingen — 19

- 4.1 A. Deltaprogramma Rivieren in relatie tot Ruimte voor de Rivier en Maaswerken — 19
- 4.2 B. Samenhang en afspraken met andere deelprogramma's — 19
 - 4.2.1 IJsselmeer — 19
 - 4.2.2 Zoetwater — 19
 - 4.2.3 Rijnmond Drechtsteden en Zuidwestelijke Delta — 19
 - 4.2.4 Nieuwbouw en Herstructurering — 20

Inleiding

Het nationale Deltaprogramma staat voor een veilig en aantrekkelijk Nederland, nu en morgen. In de rapportage Opgaven en werkproces, stand van zaken 2011 – Deltaprogramma 2012 geeft het Deltaprogramma Rivieren inzicht in de stand van zaken van dit moment en het werkproces van 2011/2012. Dit naar aanleiding van het verschijnen van het tweede Deltaprogramma, het DP 2012. Dit DP 2012 is tot stand gekomen in samenwerking met alle betrokken partijen op nationaal en regionaal niveau, onder regie en op voorstel van de deltacommissaris¹ en vastgesteld door het kabinet.

Jaarlijks wordt, met de rijksbegroting, de voortgang van het werk aan de delta in het Deltaprogramma vastgelegd, met daarin een planning van de maatregelen en voorzieningen die nodig zijn². Naast de lopende programma's en projecten ligt de komende jaren tot 2014-2015 de nadruk in het Deltaprogramma op de deltabeslissingen. Deze (politiek te nemen) beslissingen zijn structurerend voor de toekomst van onze delta, geven richting aan het werk vanaf 2015 ('de deltawerken van de toekomst') en volgen op de huidige lopende uitvoeringsprogramma's. Het Deltaprogramma ontwikkelt zich naar een steeds concretere programmering voor veiligheid en zoetwatervoorziening.

Vorig jaar stond de jaarlijkse rapportage over het Deltaprogramma (DP 2011) in het teken van plannen van aanpak voor de periode tot 2015. Het accent ligt nu op de analyse van de opgaven en dit neemt dan ook een prominente plaats in, in de onderliggende rapportage van het Deltaprogramma Rivieren (hoofdstuk 1). In hoofdstuk 2 wordt het werkproces van 2011/2012 kort uiteen gezet.

In de periode 2010-2015 werkt het Deltaprogramma Rivieren aan beleidsalternatieven en een voorkeursstrategie voor de lange termijn. De wereld staat natuurlijk niet stil. Langs de rivieren ontplooiën diverse partijen initiatieven voor ruimtelijke projecten en maatregelen. In hoofdstuk 3 wordt stilgestaan bij de wijze waarop de korte- en de lange termijn verbonden worden en wordt een terugmelding gegeven van de vijf initiatieven die de stuurgroep in dit verband voor het jaar 2011 vaststelde. In hoofdstuk 4, tenslotte, geeft het Deltaprogramma Rivieren aan op welke wijze de verbinding wordt geborgd met de overige deelprogramma's en de deltabeslissingen.

Volgend jaar (DP 2013) zullen de mogelijke oplossingsrichtingen centraal staan in het derde Deltaprogramma. Die worden uitgewerkt in voorkeursstrategieën in het DP 2014 en tot voorstellen voor de deltabeslissingen in het DP 2015. Waar mogelijk en nodig worden tussentijds conclusies getrokken, waarmee richting wordt gegeven.

¹ Instellingsbesluit deltacommissaris, Staatscourant 2010 nr. 1574 – 1 februari 2010; zie ook wetsvoorstel 32 304 "Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening"

² In het ontwerp van de Deltawet is vastgelegd dat in het jaarlijkse Deltaprogramma voor de eerste zes jaren zo gedetailleerd als redelijkerwijs mogelijk is beschreven staat welke maatregelen en voorzieningen uitgevoerd gaan worden en welke middelen daarvoor nodig zijn. Voor de periode van de daarop volgende twaalf jaren worden de benodigde maatregelen en voorzieningen en middelen indicatief beschreven.

1 Doel & analyses opgave

Het Deltaprogramma Rivieren heeft als doel het formuleren van een integrale lange termijn aanpak, voor de Maas en voor de Rijntakken, waarin de integrale (ruimtelijke) opgaven en oplossingsrichtingen voor het rivierengebied voor de lange termijn (2100) benoemd zijn en de sleutelkeuzes voor de inrichting vastgelegd. Waterveiligheid en afvoerverwachtingen van 18.000 m³/s voor de Rijntakken en 4.600 m³/s voor de Maas zijn hierbij randvoorwaardelijk.

1.1 Analyse huidige opgave

1.1.1 *Huidig beleid*

Het huidig beleid voor het rivierengebied, zoals ondermeer vastgelegd in Nationaal Waterplan en de Nota Ruimte en de streekplannen van de provincies, vormt het uitgangspunt voor het waterveiligheids- en het ruimtelijk/economisch beleid. De basis voor vergunningverlening, voor buitendijkse ontwikkelingen, ligt in de Beleidslijn Grote Rivieren.

1.1.2 *Huidige opgave*

Uitgangspunt bij de probleemanalyse is dat de huidige waterveiligheidsprogramma's PKB Ruimte voor de Rivier en Maaswerken (Zandmaas I en Grensmaas) conform planning worden afgerond.

De dijken zijn recent in ronde 3 getoetst. De resultaten hiervan zullen in 2011 worden geconfronteerd aan de knelpunten, die vanuit de waterveiligheidsopgave worden benoemd.

1.2 Analyse toekomstige opgave

In onderliggende paragraaf wordt een indicatie van de opgave gegeven, uitgedrukt in waterstandverhoging, vanuit de deltabeslissingen en verschillende beleidskeuzes. De knikpunten in de waterveiligheidsopgave worden in 2011 in beeld gebracht en zijn nu nog niet bekend. Wel kan een eerste doorkijk gegeven worden naar de wijze waarop de waterveiligheidsopgave verandert, in verschillende scenario's voor de toekomst. Ook wordt een eerste inschatting gegeven van de laagwateropgave.

Voor de waterveiligheid in het rivierengebied zijn er, in termen van verhoging van de maatgevende waterstanden, drie potentiële oorzaken die tot een opgave leiden:

- a. De huidige opgave (voldoen aan de huidige veiligheidsnormen, derde toetsing en nieuwe technische inzichten);
- b. De opgave die volgt uit zeespiegelstijging, bodemdaling en mogelijke verandering van de rivierafvoeren (deltabeslissingen, lange termijn veiligheid);
- c. De opgave die volgt uit de mogelijke actualisering van de waterveiligheidsnormen.

1.2.1 *A Huidige opgave*

Uit de derde Toetsing op Veiligheid zal naar verwachting een aanvullende opgave komen. De resultaten van de derde toetsing komen naar verwachting in 2011 beschikbaar.

1.2.2 *B Deltabeslissingen, lange termijn veiligheid*

Op nationaal niveau worden vijf Deltabeslissingen voorbereid. De deltabeslissingen van de programma's Veiligheid (normering), IJsselmeer (peilbesluit), Zoetwater (laagwater en watervoorziening) en Rijnmond Drechtsteden (open of dicht) zijn bepalend voor de opgave van het Deelprogramma Rivieren, bovenop de opgave als gevolg van een toename van de afvoerwachting. Om te kunnen voorzien in lange termijn veiligheid krijgt het gehele rivierengebied te maken met een extra opgave. Primair wordt dit veroorzaakt door de hogere piekafvoeren en de hogere zeespiegel. Uitgedrukt in verhoging/verlaging van de waterstand betekent dit:

1.2.2.1 Rijnmond Drechtsteden

Het effect van de afsluiting van de Rijn-Maasmonding leidt zowel op de Maas als op de Waal tot een hogere opgave. Langs de Waal werkt deze door tot aan Nijmegen. Het effect van de afsluiting van de Rijn-Maasmonding werkt door tot aan Ravenstein.

Het westelijke deel van de Rijn-Maasmonding is, bij maatgevende omstandigheden op zee, waterbergend. Hogere zeespiegelstanden vertalen zich direct door in hogere waterstanden, waardoor een groot deel van de huidige dijken niet meer zal voldoen. In het oostelijke deel van de Rijn-Maasmonding zorgen vooral de hogere rivierafvoeren voor hogere waterstanden.

1.2.2.2 IJsselmeer

Een stijging van het IJsselmeerpeil zorgt voor een verzwaring van de opgave op het benedenstroomse deel van de IJssel. Uit eerdere verkenningen blijkt dat het maximale scenario met een peilopzet van 150 cm een verhoging van de maatgevende waterstanden aan benedenstroomse rand van de IJssel van ruim 60 cm geeft. Deze invloed is ver bovenstrooms van Zwolle merkbaar.

1.2.2.3 Zoetwater

Uit de knelpuntenanalyse van het Deltaprogramma Zoetwater blijkt dat de knelpunten voor inlaat en scheepvaart door lage rivierstanden toenemen langs de Nederrijn-Lek, de Maas en de Brabantse kanalen).

De huidige rivierafvoerverdeling tussen de Rijntakken kan in de toekomst mogelijk leiden tot inflexibiliteit in het systeem. In samenhang met de Deltaprogramma's IJsselmeer, Zuidwestelijke Delta en Rijnmond Drechtsteden wordt in 2011 een verkenning uitgevoerd naar de kansen en bedreigingen van wijziging van de afvoerverdeling, in relatie tot de lange termijn opgaven.

1.2.2.4 Veiligheid

Het doel van de actualisering van de waterveiligheidsnormen is om de komende decennia een beschermingsniveau te realiseren dat beter dan het huidige beschermingsniveau past bij de toename van het aantal mensen en de toename van de economische waarde achter de dijken. Naar verwachting wordt eind 2011 een standpunt bepaald over de actualisering van de waterveiligheidsnormen. Dit principebesluit normering heeft naar verwachting gevolgen voor de opgave van de diverse gebiedsprogramma's .

De richtinggevende afvoeren in 2100 van respectievelijk 18.000 m³/s voor de Rijntakken en 4.600 m³/s voor de Maas betreffen fysieke maxima.

1.2.3

Opgave vanuit diverse beleidskeuzes

Voor de Maas vanaf de Belgische grens tot aan Mook, de zogenoemde onbedijkte Maas, beïnvloeden de kades in Limburg de waterstanden bij een afvoer boven de maatgevende afvoer van 1/250ste per jaar. Boven dit niveau stroomt het water op dit moment over de kades en overstroomt het gebied daarachter. Het water krijgt de ruimte, met waterstandverlaging als resultaat. Wanneer de bekade gebieden niet zouden overstroomd worden wordt 28% van de ruimte aan het rivierbed onttrokken, met waterstandsverhogende effecten tot gevolg. Dit heeft consequenties voor de lange termijn opgave. Voor de gebiedsprocessen voor de lange termijn is daarom een bewuste omgang met de bekade gebieden essentieel.

Een verhoogde zijdelingse toestroom kan leiden tot een grotere opgave. Gezien de vele regionale watersystemen die uitmonden op de IJssel en de Maas speelt dit met name langs deze rivieren. De concrete opgave die hieruit kan volgen wordt nog in beeld gebracht.

Natuurontwikkeling zorgt op de Rijntakken en de Maas voor verruwing van het winterbed. Dit kan leiden tot hogere waterstanden, met verzwarende van de opgave tot gevolg.

Specifiek voor de IJsseldelta verzwaart de opgave door een toename van de stormduur met extra stijging van de waterstand tot gevolg.

De inzet van het Rijnstrangengebied als retentiegebied leidt tot een reductie van de waterstanden op alle Rijntakken.

Het is niet vanzelfsprekend dat de Nederlands lange termijn opgave door maatregelen in het buitenland opgelost kunnen worden. De (resterende) mogelijkheden bovenstrooms zijn beperkt en/of beperkt effectief en ingrijpend. Wel wordt er in de internationale overleggen altijd gezocht naar nieuwe geschikte maatregelen en vindt afstemming plaats om afwenteling te voorkomen.

1.2.4

Opgave vanuit laagwater

Op de lange termijn dalen de zomeraanvoeren van de rivieren en zullen deze ook vaker extreem laag zijn. Dit heeft gevolgen voor de Biesbosch, Hollands Diep, Haringvliet, Gouda en de zoetwaterlenzen, die de centrale gebieden vormen in de watervoorraad van West Nederland. De inflexibiliteit in het systeem als gevolg van beperkte en/of het ontbreken van alternatieven voor de watervoorraad leidt ook tot problemen voor inlaatpunten, door lage rivierstanden langs de Nederrijn-Lek en voor scheepvaart langs de Maas en de Brabantse kanalen. Dit kan een extra opgave voor Deltaprogramma Rivieren betekenen, evenals potentiële problemen in de beschikbaarheid van koelwater voor de energievoorziening langs de Maas, Amer, Amsterdam Rijnkanaal en Noordzeekanaal. De mogelijkheden de laagwaterverdeling in de praktijk te sturen en de consequenties ervan, zullen door het Deltaprogramma Rivieren in beeld worden gebracht. Daarbij is een samenhangende aanpak van hoogwater en laagwater van belang, waarbij in de afweging met betrekking tot de strategie een robuuste oplossing voor beide opgaven het uitgangspunt is.

2 Werkproces 2011/2012

In 2011 neemt het Deltaprogramma Rivieren de volgende stappen, onderweg naar haar advies voor beleidsbeslissingen in 2014:

2.1 2011: definiëren integrale gebiedsopgave

Doel van het deelprogramma Rivieren is te komen tot een integrale aanpak van de opgave vanuit waterveiligheid en zoetwater. Daartoe worden deze opgaven waar mogelijk gecombineerd met de doelen en ambities voor andere functies in het rivierengebied. Voor het bepalen van de lange termijn opgave van het Deltaprogramma Rivieren worden vanuit iedere sectorale invalshoek met een ruimtelijke claim op het rivierengebied de doelen in beeld gebracht. In 2011 ligt eerst het accent op het nu vigerende beleid en de gedocumenteerde visies zoals de Quicksan Maas, IVM2, Waalweelde en Klimaatbestendige IJssel.

De in paragraaf 3 benoemde aangrijpingspunten voor de waterveiligheidsopgave krijgen een plaats in de integrale gebiedsopgave. Op basis van de beschikbare kennis en expertise wordt in 2011 gedefinieerd wat de knelpunten en kansen zijn, als de waterveiligheidsopgave wordt geconfronteerd aan de doelen en ambities voor andere functies in het rivierengebied.

2.2 2011: eerste definitie zoekrichtingen en beleidsalternatieven

In de beleidsalternatieven wordt de integrale gebiedsopgave in meer of mindere mate en op verschillende manieren opgelost. Sturend voor de beleidsalternatieven zijn de zoekrichtingen. Deze spannen de assen van het speelveld van waterveiligheid en de integrale aanpak op: 'grote gebaren', ruimte voor de rivier plus', 'doe meer met de dijken' en 'anders kijken naar water'. In 2011 worden de beleidsalternatieven gedefinieerd, op basis van de zoekrichtingen.

2.3 2011: regionale detaillering deltasenario's

In 2011 zijn de deltasenario's specifiek gemaakt voor het rivierengebied. De scenario's schetsen een bandbreedte van uiteenlopende toekomsten. De scenario's ondersteunen het afwegingsproces naar de beleidsbeslissingen, door ze te gebruiken als 'spiegel'. De wenselijkheid en/of gevoeligheid, van een keuze of oplossingsrichting voor het te realiseren beleid, wordt onderzocht door deze in een toekomstscenario te projecteren.

Daarmee ondersteunen de scenario's tevens de besluitvorming met betrekking tot het aspect robuustheid. Ofwel: omdat de toekomst onzeker is gaat de voorkeur uit naar oplossingsrichtingen die bij zo veel mogelijk klimaat- en socio-economische veranderingen voldoen.

Uit een eerste confrontatie van de deltasenario's en de waterveiligheidsopgave blijkt dat in de scenario's stoom en vol de ruimtedruk door verstedelijking en intensivering van het landbouwkundig gebruik sterk toeneemt. Dit verhoogt de complexiteit bij het realiseren van de wateropgave: het is lastiger om de fysieke ruimte te vinden voor ruimtevragende oplossingen en grondprijzen zullen hoog zijn. Ook is er meer menselijk en materieel kapitaal om te beschermen. In de scenario's warm en rust is minder concurrentie om grond, maar met de krimpende bevolking en stagnerende economie zullen ook de middelen voor de wateropgave onder druk staan. Ook bestaat de kans dat uiterwaarden zullen verruigen als landbouwkundig gebruik extensiveert of wegvalt, waardoor hoogwaterveiligheidsproblemen kunnen optreden.

2.4 2011: plan van aanpak gebiedsprocessen

In 2011 werkt het Deltaprogramma Rivieren in nauwe samenwerking met de regiopartners aan een gedeelde aanpak van de gebiedsprocessen, die in 2012 en 2013 zullen plaatsvinden. Met de vaststelling van het plan van aanpak wordt de opdracht gedefinieerd van de verschillende gebiedsprocessen: het beoogde resultaat (nationaal, regionaal en lokaal). Hierbij wordt ook relatie gelegd met de inzichten en ontwikkelingen binnen andere deelprogramma's zoals Veiligheid, Zoetwater, IJsselmeer en Rijnmond Drechtsteden en Nieuwbouw en Herstructurering. Belangrijk aspect is ook de rolverdeling tussen de verschillende overheden, besluitvorming, de status en wijze van verankering van het resultaat: in welke (ruimtelijke) beslissingen slaan de resultaten neer.

Onder gebiedsproces verstaat het Deltaprogramma Rivieren:
Een lokaal samenwerkingsproces van overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en mogelijk burgers, die samen problemen, kansen en oplossingen voor riviertrajecten in beeld brengen.

3 Verbinden korte- en lange termijn

In de periode 2010-2015 werkt het Deltaprogramma Rivieren aan beleidsalternatieven en een voorkeursstrategie voor de lange termijn. De wereld staat ondertussen natuurlijk niet stil. Langs de rivieren ontplooiën diverse partijen initiatieven voor ruimtelijke projecten en maatregelen. Veel van deze initiatieven omvatten een (deel)opgave voor hoogwaterveiligheid, die we graag willen benutten. Deze verbinding van de korte- en lange termijn komt op twee manieren tot stand: in de periode 2010-2013 identificeren de stuurgroepen jaarlijks een beperkt aantal projecten, die al op korte termijn een gebiedsgerichte invulling kunnen geven van de lange termijn opgave. In deze paragraaf wordt ingegaan op de vijf initiatieven die de stuurgroep in 2010 voor het jaar 2011 vaststelde.

De tweede route start vanaf 2013, als de voorkeursstrategie voor de beleidsbeslissing bekend is. De Deltaprogramma Rivieren verkent dan welke maatregelen en integrale projecten op korte termijn uitvoerbaar zijn en binnen de voorkeursstrategie passen.

3.1 **WaalWeelde: De concrete invulling van een ideaal**

De Waal is een doorgaande scheepvaartroute, een rivier met gevarieerde natuur en landschappen, landbouw en andere economische bedrijvigheid. WaalWeelde heeft dan ook niet tot doel een lijst met losse projecten op te leveren, maar een doordachte aanpak van alles wat met de rivier te maken heeft. Elk project en elk onderdeel dient het hogere doel: de Waal en haar oevers tot in lengte van jaren mooier, veiliger, natuurlijker en economisch sterker maken.

WaalWeelde is gestoeld op multi-governance tussen de provincie Gelderland, 15 Waalgemeenten, waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat, DLG, de ministeries van ELenI, IenM, maar ook met belangenorganisaties, bedrijven en omwonenden.

Onder regie van de provincie Gelderland wordt gewerkt aan de Structuurvisie voor Waalweelde west en wordt voorgesorteerd op Waalweelde midden. Ook zijn er diverse initiatiefnemers buiten deze trajecten waarin nagedacht wordt over het realiseren van initiatieven, die zowel veiligheid als andere belangen dienen. De samenwerking heeft het karakter van een symbiose. Het Deltaprogramma maakt gebruik van de bestuurlijke structuur, Gelderland haakt aan bij het Deltaprogramma, met als ultiem doel veiligheid mooi te maken.

Door het Deltaprogramma Rivieren is met Gelderland een samenwerkingsovereenkomst voorbereid. Nadat het nieuwe College van Gedeputeerde Staten is aangetreden zal deze het fundament vormen voor de samenwerking tussen Gelderland en het Deltaprogramma.

De bestaande WaalWeelde organisatie, werkt in het kader van de lange termijn opgave van het Deltaprogramma Rivieren, concrete producten uit. Daarmee wordt verbinding gelegd tussen de zaken die nu spelen en de lange termijn. WaalWeelde werkt in regionale clusters. Deze schaal leent zich ervoor om samen met gemeenten, bedrijven en burgers gebiedsgerichte, integrale plannen uit te werken. Door onderling de beschikbare middelen bij elkaar te brengen wordt er voor gezorgd

dat zelfs in deze tijd waarin de middelen schaars zijn, toch projecten in uitvoering gaan.

Waalweelde streeft naar opname in het MIRT. Bestuurlijk is afgesproken dat dit nader bekeken wordt. Dit werk wordt uitgevoerd door een samenwerking van alle betrokken partijen. Hierbij staan de doelen en de financierbaarheid centraal. Het resultaat hiervan wordt medio 2011 verwacht.

De ruimtelijke verankering zal afgetrapt worden met een structuurvisie voor Waalweelde west. De structuurvisie voor Waalweelde midden volgt kort daarop.

3.2 Gebiedsontwikkeling Maasplassen - Maas

De gemeenten in Midden-Limburg en de provincie Limburg zijn in 2008 gestart met een regionale gebiedsontwikkeling. Deze heeft tot doel samen met private partijen de gewenste ontwikkelingen in Midden-Limburg vorm te geven. Eén van deze programmalijnen is de Maasplassen.

Het doel van de verdere ontwikkeling van de Maasplassen is het optimaal en duurzaam benutten van het economisch potentieel van de Maasplassen en het in balans brengen van de verschillende functies (afvoer van water, transport over water, natuur en landschap, wonen, bedrijvigheid en recreatie). In april 2010 is het Vlekkenplan Maas en Meer vastgesteld. Dit vlekkenplan is gebaseerd op een blauwe visie, een groene visie, een quickscan bedrijvigheid en een quickscan leisure. Vervolgens is het Vlekkenplan uitgewerkt in een Masterplan, dat in 2011 wordt vastgesteld. De maatregelen uit het Masterplan zijn een verfijning van de lange termijn veiligheidsdoelen uit de studie Integrale Verkenning Maas (IVM). Hiermee wordt het grootste deel van de lange termijn veiligheidsopgave ingevuld. Het project Maasplassen streeft naar een ruimtelijke reservering voor de toekomst, zodat de benodigde ruimte voor lange termijn hoogwaterveiligheid is gegarandeerd. In 2011 worden nadere afspraken gemaakt met betrekking tot het vervolgproces: of detaillering plaatsvindt in een intergemeentelijke structuurvisie of anderszins en op welke wijze de uitvoering geborgd wordt.

3.3 Ooijen Wanssum - Maas

Tussen de dorpen Ooijen en Wanssum in Noord Limburg ligt een 10 kilometer lange oude Maasarm. De rivier de Maas heeft hier een natuurlijke bypass gevormd die van oorsprong tijdens hoogwater meestroomde. De oude Maasarm speelde een cruciale rol bij de afvoer van hoogwaters op de Maas, maar is in 1995 tijdelijk door dijken afgedamd in afwachting van duurzame rivierkundige oplossingen. Het gebied wordt door de tijdelijke kades onvoldoende beschermd tegen hoogwater. Daarnaast is het gebied achter de kades in de greep van strenge wetten en regels, die economische ontwikkelingen in het gebied nagenoeg onmogelijk maken. De oplossing ligt volgens alle partijen in het opnieuw mee laten stromen van de oude Maasarm, in combinatie met dijkaanleg op de juiste plekken. Bescherming waar het moet, ruimte voor de rivier waar het kan.

In combinatie met de aanleg van de hoogwatergeulen bij Ooijen en Wanssum leidt de gebiedsontwikkeling bij hoogwater tot ruim 40 cm waterstanddaling ter plekke en ruim 20 cm waterstanddaling in Venlo. De effecten zijn tot 46 kilometer stroomopwaarts meetbaar. Dit is nodig voor hogere rivierafvoeren in de toekomst en biedt tevens ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

Door de rivierkundige maatregelen in een keer te nemen en te combineren met regionale ambities en particuliere initiatieven ontstaan grote synergievoordelen, tegelijk met een optimale rivierkundige inrichting. De regio draagt ruim 50 miljoen Euro bij, vanuit het Rijk zou een bijdrage van 130 miljoen Euro nodig zijn voor de veiligheid op de korte en voor een groot gedeelte voor de lange termijn. Momenteel loopt de voorbereiding, om over te gaan van de fase MIRT- onderzoek naar MIRT verkenning.

Haven Wanssum op 12 januari 2011

Brugstraat Wanssum op 12 januari 2011 met blik naar zuiden

3.4 Waterfront Ravenstein - Maas

In 2008 is Visie Waterfront Ravenstein door de gemeenteraad van Oss vastgesteld. Deze kwam tot stand in samenspraak met Rijkswaterstaat, Prorail, Natuurmonumenten, provincie Noord Brabant, het waterschap Aa en Maas en met bewoners en belangengroepen. Aanleiding voor de visie waren stank en verkeersoverlast van mengvoederfabriek De Heus, de wens voor natuurontwikkeling langs de Maas, de wens Ravenstein meer vestingstad aan de Maas te laten zijn en het vinden van ruimte voor recreatie en toerisme als nieuwe economie. Uit de Integrale Verkenning Maas kwam naar voren dat de fabriek en de buitendijkse spoordijk nautische knelpunten in de Maas zijn.

De plannen voor Waterfront Ravenstein kenmerken zich door het samenbrengen van kansen en belangen op verschillende schaalniveaus en beleidsterreinen. Lokaal speelt onder meer leefbaarheid en cultuurhistorie, regionaal zijn met name spoorinfrastructuur, natuur en ruimtelijke kwaliteit van belang. Op nationaal nivo gaat het vooral om waterveiligheid en spoorinfrastructuur. Geen van deze opgaven is op zichzelf urgent, maar bundeling biedt mogelijkheid tot integrale gebiedsontwikkeling en synchroniseren van de rijksopgaven en -middelen: spoorverdubbeling en verbetering van waterveiligheid voor zowel de korte als de lange termijn. Het rivierkundige knelpunt van de spoordijk kan in de toekomst met de spoorverdubbeling worden opgeheven, echter tot nu toe is vanuit DG Mobiliteit een spoorverdubbeling niet geagendeerd. In 2011 is door de gemeente Oss gestart met de aanleg veerverbinding en verbetering van de jachthaven. Momenteel wordt verkend welke stappen en organisatie nodig zijn om de vervolgfasen 2 en 3, waarin fabriek, de rivier Maas en spoorverbinding betrokken zijn, te kunnen plaatsen in een duurzaam, gedragen en renderend integraal project.

Grensmaas nabij "Aan de Maas" voor en na het hoogwater van januari 2011

3.5 IJsselsprong Zutphen - IJssel

In 2009 deed de regio (provincie Gelderland, gemeenten Brummen, Voorst en Zutphen, waterschap Veluwe) aan de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat het voorstel voor de gebiedsontwikkeling IJsselsprong met de variant "Alles in één keer goed". Deze gebiedsontwikkeling bestaat uit vier samenhangende opgaven. In de blauwe opgave, de rivierverruiming, worden de dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterklei, uit de PKB Ruimte voor de Rivier, gecombineerd met de aanleg van een buitendijkse geul in de Tichelbeeksewaard.

De gebiedsontwikkeling beoogt met de combinatie van maatregelen uit de variant "Alles in één keer goed" voldoende afvoercapaciteit voor de lange termijn te realiseren. De regio heeft de wens geuit de, in de PKB opgenomen binnendijkse reservering voor de lange termijn, te schrappen zodat de gebiedsontwikkeling IJsselsprong doorgang kan vinden. Wat betreft de regio vergt de uitvoering van de gebiedsontwikkeling, met name vanuit de samenhang tussen de infrastructurele opgave (grijs) en de groene en rode opgave, dat de reservering geschrapt wordt. De combinatie van de maatregelen Cortenoever, Tichelbeeksewaard en Voorsterklei treden, wat betreft de regio, in de plaats van de reservering voor de hoogwatergeul, om gezamenlijk te voorzien in de opgave voor de lange termijn.

De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat nam in december 2009 het besluit de reservering voor de hoogwatergeul nog niet te schrappen. Aangezien de variant "Alles in één keer goed" een afvoer corresponderend met 18.000m³/sec bij Lobith mogelijk net kan afvoeren, gaf de staatssecretaris aan eerst te willen onderzoeken welke robuustheid voor de lange termijn nodig is en of de regiovariant hierin voorziet. Inmiddels is uit de resultaten van de robuustheidstoets gebleken dat:

(combinaties van) aanvullende maatregelen denkbaar zijn die, samen met de Tichelbeeksewaard, een robuuste invulling kunnen geven aan de lange termijn opgave. De dijkverleggingen Cortenoever en Voorsterklei zijn zeker nodig. De aanvullende maatregelen zijn te onderscheiden in maatregelen in of bij de flessenhals van Zutphen en maatregelen zowel boven- als benedenstrooms van de flessenhals bij Zutphen. Geconstateerd moet worden dat een fors aantal aanvullende maatregelen nodig is om, in combinatie met de Tichelbeeksewaard, een robuuste invulling van de lange termijn opgave te realiseren. Een groot deel van deze maatregelen ligt in de directe omgeving van Zutphen.

De meeste aanvullende maatregelen zijn ingrijpend. Denk bijvoorbeeld aan de noodzakelijke infrastructurele ingrepen zoals aanpassing van bruggenhoofden en taluds, dijkeruglegging in het stedelijk gebied van Zutphen en vergravingen in uiterwaarden met hoge LNC-waarden.

Naar verwachting neemt de staatssecretaris dit jaar een besluit over de Tichelbeeksewaard en over het al dan niet doen vervallen van de ruimtelijke reservering voor de Hoogwatergeul Zutphen.

Kaart 1: Ruimtelijke initiatieven – verbinden korte/lange termijn

4 Verbinden met andere deelprogramma's en deltabeslissingen

4.1 **A. Deltaprogramma Rivieren in relatie tot Ruimte voor de Rivier en Maaswerken**

Het Deltaprogramma Rivieren hanteert het uitgangspunt dat de huidige waterveiligheidsprogramma's PKB Ruimte voor de Rivier en Maaswerken (Zandmaas I en Grensmaas) conform planning worden afgerond. Het Deltaprogramma Rivieren stemt structureel af met het Programmabureau Ruimte voor de Rivier, om te leren en ervaringen uit te wisselen.

4.2 **B. Samenhang en afspraken met andere deelprogramma's**

4.2.1 *IJsselmeer*

De provincie Overijssel voert de regie over het gebiedsproces IJssel-Vechtdelta. In het gebied IJssel-Vechtdelta komen verschillende opgaven samen: zeespiegelstijging, toename piekafvoer van de IJssel en vanuit een eventuele peilstijging van het IJsselmeer. Afstemming tussen de deelprogramma's IJsselmeergebied en Rivieren is dan ook noodzakelijk. Daarnaast bestaat vanuit de verkenning Klimaatbestendige IJsselvallei de behoefte om de ruimtelijke functies in de IJsselvallei aan te passen aan de opgave van Deltaprogramma Rivieren en klimaatverandering in het algemeen. Deze verkenning is uitgevoerd in 2010 door de provincies Gelderland en Overijssel.

In het project IJssel-Vechtdelta worden drie opgaven aan elkaar gekoppeld in één gezamenlijk gebiedsproces. Tevens vindt afstemming plaats met de andere (generieke) deelprogramma's van het Deltaprogramma, zoals Zoetwater en Nieuwbouw & Herstructurering.

4.2.2 *Zoetwater*

Tussen de programma's Zoetwater en Rivieren zijn afspraken gemaakt over werkverdeling. Zoetwater richt zich op de laagwaterproblematiek in de rivieren en op de gebruiksfuncties. Nu de knelpuntenanalyse er in eerste ronde ligt worden afspraken gemaakt over samenwerking bij strategie-ontwikkeling en inzet in gebiedprocessen. Ook wordt de informatie op bestuurlijk niveau gedeeld.

In samenhang met de Deltaprogramma's IJsselmeer, Zuidwestelijke Delta en Rijnmond Drechtsteden wordt in 2011 een verkenning uitgevoerd naar de kansen en bedreigingen van wijziging van de afvoerverdeling, in relatie tot de lange termijn opgaven. Hierbij worden bestaande studies als uitgangspunt genomen.

De mogelijkheden deze laagwaterverdeling in de praktijk te sturen en de consequenties ervan, zullen door het Deltaprogramma Rivieren in beeld worden gebracht.

4.2.3 *Rijnmond Drechtsteden en Zuidwestelijke Delta*

De gezamenlijke inhoudelijke opgave van de drie deelprogramma's Rijnmond Drechtsteden, Rivieren en Zuidwestelijke Delta vraagt om een gezamenlijk proces op het niveau van de Rijn-Maasdelta beslissing. Drie deelprogramma's met vier stuurgroepen en eigen klankbordgroepen, participatieprocessen en uitvoerende teams werken gezamenlijk toe naar één deltabeslissing.

Het afgelopen jaar heeft de focus gelegen op het werk in de deelprogramma's. Geleidelijk aan start het gezamenlijke proces richting de overkoepelende 5 deltabeslissingen. Hiervoor is het nodig om de inhoudelijke werkzaamheden op elkaar af te stemmen en om de diverse betrokkenen en bestuurders mee te nemen in dit denken op het niveau van het Rijn-Maasdelta systeem.

De werkzaamheden zullen worden uitgevoerd door medewerkers van de drie deelprogramma's. De drie programmadirecteuren zijn samen verantwoordelijk voor de onderlinge samenhang en afstemming.

Werkconferenties, zowel ambtelijk als bestuurlijk, zullen de gelegenheid bieden om af te stemmen op het niveau van het Rijn-Maasdelta. In september 2011 wordt een ambtelijke werkconferentie georganiseerd, ter voorbereiding van een bestuurlijke conferentie in december. Doel van de conferentie op het niveau van de Rijn-Maasdelta de gezamenlijke input richting de stuurgroep Deltaprogramma en adviezen over de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta voor te bereiden, af te stemmen en vast te stellen.

4.2.4 *Nieuwbouw en Herstructurering*

Het werkprogramma van het Deltaprogramma Nieuwbouw en Herstructurering richt zich op met name op de Deltabeslissing over Sturinginstrumenten voor Nieuwbouw en Herstructurering. Het gaat dan niet alleen om instrumenten in relatie tot hoogwaterveiligheid, maar ook over (binnendijkse) wateroverlast of toenemende hittestress in de steden. Of en in welke mate deze sturingsinstrumenten bij de rivieren ingezet moeten worden zal mede afhangen van de keuzes die gemaakt worden in het Deltaprogramma Rivieren, in samenhang met het Deltaprogramma Veiligheid. Ondermeer zal dit een rol gaan spelen bij het uitdenken van een beleidsalternatief voor rivieren waar de strategie van meerlaagsveiligheid een rol speelt (Anders kijken naar Water).

Afstemming vindt doorlopend plaats over de uitkomsten van onderzoeken en verkenningen (2011/2012) en de toepassing van sturingsinstrumentarium voor nieuwbouw en herstructurering in relatie tot te ontwikkelen beleidsalternatieven en de Deltabeslissingen (2013/2014).

Deltaprogramma | Rivieren

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en herstructurering
- Rijnmond-Drechtsteden
- Zuidwestelijke Delta
- IJsselmeergebied
- Rivieren
- Kust
- Waddengebied

Het Deltaprogramma staat onder regie van de deltacommissaris, regeringscommissaris voor het Deltaprogramma.

www.rijksoverheid.nl/deltaprogramma

Deltaprogramma Rivieren

St. Annastraat 261
6525 GR Nijmegen

T 024 - 35 22 854
E deltaprogramma-rivieren@rws.nl
I www.delta-programma.nl